



PARTILLE NATURGUIDE

NATURSKYDDSFÖRENINGEN I PARTILLE

VÄLKOMMEN TILL DIN OAS

Hur ser den ut? Din oas. En snäckskalsstrand när solen går ned i havet. Rödingens vak i fjällsjön till vilken bara renarnas vandringsstråk kan föra oss. Vi behöver fjärran oaser. Våra drömmar mår väl av dem. Men vi behöver även nära stunder i den natur där vi har våra rötter. Nära oaser som viskar om årstidernas lopp. Nära oaser som sköljer bort civilisationens dagliga brus.

Kanske är det lönnen. Den som blommar, som blossar, som släpper sina gyllene händer och som är utkiksplatsen för vinterns svirrande sidensvansar. Kanske är det gläntan med högsommarens första kantareller. Eller den konserterande koltrasten i granens höga topp. Visst lockas vi av den kärleksfärgade vildrosen när den pollineras av en sagoskimrande guldbagge. Eller av den blyga alkonblåvingen när den söker sig till klockgentianan i dess högsommarblåa skrud.

Vi behöver rara växter och djur lika väl som mångfalden av det vanliga. Allt som får oss att stanna upp i vördnad och tacksamhet inför den levande väv i vilken vi alla är en del. Livet är gott när kultur och natur flätas samman.

Vi hoppas att den här guiden ska kunna visa genvägar till några av våra många oaser i Partille. Fastän vår lilla kommun ligger centralt i en växande storstadsregion har vi naturen alldeles inpå oss. Inom våra snäva gränser kan vi möta storskaliga och fredade ekologiska sammanhang inom tre naturreservat och två Natura-2000-områden. Hårtill kommer koltrastgranarna alldeles in på knuten och de många odlade vildrosskötena.

När jag strövar iväg med min svampkorg öppnar jag mig för naturens läkande krafter. Samtidigt berättar jag att vi behöver våra tätortsnära lungor. Många sådana berättelser behövs när markanvändningsfrågorna är brännande

Välkommen till oaserna!





PARTILLE NATUR —vad är det?

Naturen är det som är grönt på kartan. Ja, det kan vara en enkel definition för enstaka människor. Naturen är allt utanför husen, vilket är en motpol till denna definition. Stora opåverkade, sammanhängande områden ger ofta en upplevelse av ”oändlighet” och också det som många kallar vildmarkskänsla. För några kan en sådan vildmark vara skrämmande, för andra det mest spännande som finns.

Vatten har alltid fascinerat människan. Dels är vattnet en del av människans försörjning, dels är vi beroende av vattnet såsom biologisk varelse och dessutom har vi sannolikt i våra gener ärftlighet för att älska vatten.

Många sjöar, vattendrag och andra våtmarker kan vara ekologiskt känsliga. I dem lever ibland hotade eller sällsynta arter som behöver skyddas.

Exempel på sådana vattenområden är Säreån, Brodalsbäckens vattensystem, Stora och Lilla Ramsjön och Maderna-Haketjärn. Oexploaterade moss- och myrmarker är nästan de enda markerna som inte påverkats av människan. De mest intressanta är Maderna och Ugglemossen.

Ädellövskog kan i vissa fall vara en fantastisk

upplevelse och kan erbjuda betraktaren stora naturupplevelser om man i det stora ser det lilla och studerar omgivningen med öppna ögon och öppet hjärta. Ibland kan upplevelsen finnas i betraktandet av stora ekbestånd, ibland kan den finnas bland de små krypen på ekarna i Bokedalen. De väntar på att bli upptäckta!

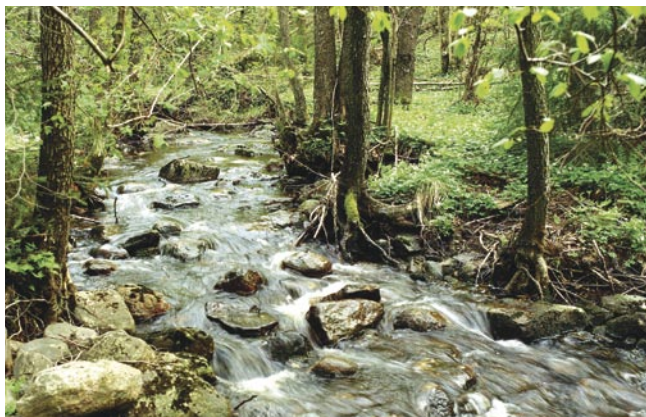
Ängs- och hagmarker har nästan försvunnit ur det svenska kulturlandskapet. Det finns lite hagmark i Bokedalen och lite fragment av ängsmark utefter Brodalsbäcken.

Natur och kultur kan vara två sidor av samma mynt. Markerna bär spår av människans användning och inbjuder oss att ta del av dess historia. Markanvändningens spår syns ibland i floras tillstånd och utveckling.

Stora områden i kommunen är avsedda för friluftsliv och naturvård. Det är inspirerande och bidrar till bättre hälsa att ge sig ut i naturen och njuta eller använda den för vandringar, motion och fiske.

Så, ut och njut av din närmatur och känn livets puls!

Källa: Naturen i Partille, av Lennart Rådström.



BJÖRNAREÅSEN

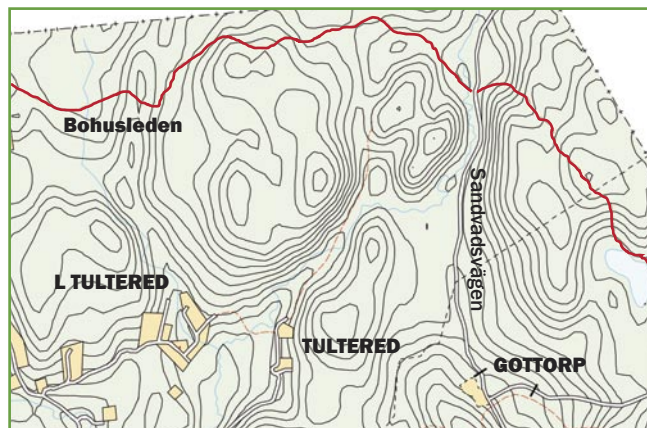
Björnareåsen ligger norr om Tultered i Partilles nordöstra delar, vid ett av Brodalsbäckens källflöden. Området domineras av ett markerat berg, Björnareåsen. Väster om detta ligger en lägre höjd, Arkesåsen. Genom området slingrar sig en gren av Brodalsbäcken, Tulteredsbäcken. Området är naturreservat sedan år 2001.

Områdets södra delar kring Tulteredsbäcken domineras av lövskog i ett litet ravinlandskap. Här finns både klibbal, ask och ek. Hasseln är vanlig i hela området, ibland som grova så kallade hässlen.

Själva Björnareåsen (119 m.ö.h.), består av en grönstensbergart som påverkar marken runtomkring. Till skillnad från det kalkfattiga urberget i Partille, har vittringen av åsen inneburit ett inslag av kalkgynnade växter, till exempel blåsippa och ådrig torsklav.

Åsen domineras av en äldre tallskog, med cirka 150 år gamla träd, och ett stort inslag av död ved i form av torrakor och lågor. Här finns också gott om stup, stora och små stenblocksområden, sumpskog och andra vattenmiljöer. Allt detta skapar en mycket variationsrik miljö.

I området finns en rad arter som kräver just äldre skog och död ved. Här finns bland annat örterna vätteros och trolldruva, lavar som puderfläck och jaguarfläck, svampar som blomkålssvamp, gransotdyna och olivjordtunga samt fåglar som järpe, mindre hackspett och nötkråka.



VÄGBESKRIVNING

► Björnareåsens naturreservat erbjuder kvalificerade upplevelser för den naturintresserade, men är inte så lättillgängligt. Området ligger lite avsides och det finns i dagsläget inga för allmänheten öppna vägar med parkeringsplatser nära reservatet. Till fots kan man dock ta sig dit från Bohusleden i norr, från Bokedalen via Sandvadsvägen, från Kåhög via Tulteredsvägen eller från Lilla Tultered. P-platser finns i Bokedalen vid Gottorp (1 km) och i Lexbydal vid Bohusleden (2,5 km).





SURKETJÄRN

Området norr om Paradiset är ett område med många ansikten. Det omgärdas av branta berg, i väster ned mot Ögärdesdalen och i söder mot Mellby och Lexby. Väl uppe på berget planar landskapet ut i mossar, småsjöar och tallhedar. Från de högre höjderna kan man sedan ta sig ned genom att följa bitvis branta och djupa dalgångar. Här frodas lövskogen och även bestånd av riktigt högstammiga granar. Som tur är finns det gott om utmärkta leder som underlättar vandringen, och det blir inte lika besvärligt som det låter. Det finns alternativ från 1 – 8 kilometer, och för de skidintresserade finns även leder för skidåkning.

Området genomkorsas från norr till söder av Besebäcken som har sitt ursprung i Åkerssjön, flyter sakta genom kärr och mossar, får ett tillskott av vatten från Surketjärn, kastar sig sedan ned mot Paradiset och lämnar till sist över sitt innehåll till Sävån.

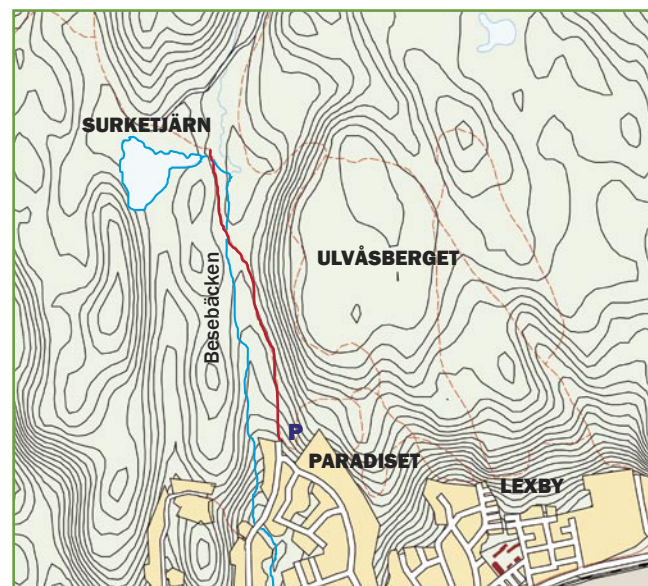
En behaglig promenad är att från Paradiset vandra upp till Surketjärn där det finns en lämplig plats för fika och kanske en liten lägereld.

VÄGBESKRIVNING

► Längst upp i Paradiset finns en parkeringsplats och därifrån utgår de flesta lederna. Där finns en anslagstavla som visar de färgmärkta lederna. Man kan också nå de västra delarna av området från Ödegärdet. Svenska Orienteringsförbundet har gett ut en karta, Lexbydal vandringskarta, som visar området och lederna.

De flesta lederna når förr eller senare fram till branterna ovanför Lexby, där man har en fantastisk utsikt över Partilles dalgång. Där finns också en jättegryta att beskåda.

Fågelbeståndet är ganska normalt. I Surketjärn kan man få se knipa och kricka, i barrskogarna häckar mesar som tofsmes och svartmes, i de lövskogsrika dalarna finns sångare, till exempel grönsångare, och i branterna vid Lexby häckar korpen. Har man tur kan man få se duvhök och hoande kattugglor hörs ofta under vårvintern i skogen ovanför Lexby. Rör man sig tyst och försiktigt är chanserna stora att få se älg och rådjur.





VÄGBESKRIVNING

► Bokedalen är ett lättillgängligt naturområde med ett välutvecklat stigsystem. Bohusleden passerar området och vid Jonsereds tågstation kommer man rakt in i bokskogen. Det finns parkeringsplatser vid tågstationen, Linnekullen, Jonsereds herrgård, samt öster om Gottorp.

BOKEDALEN

Bokedalen norr om Jonsereds samhälle är ett mångformigt område med höga natur- och kulturmiljövärden. Det är ett av Partilles viktigaste friluftsområden och ett naturreservat sedan 1998.

Området domineras av äldre ädellövskog med stora bestånd av bok och ek, men här finns också alm, ask och lind. De många gamla, grova träden ger dalen en speciell karaktär. Kring Bokedalsbäcken och Linnekullen finns beteshagar med gamla ekar. På höjderna, till exempel Korpeberget och slutningen ovan Aspen, dominerar äldre tallskog. De knotiga tallarna med pansarbark är upp emot 220 år.

Längst upp i norr ligger Ramsjöarna inbäddade mellan bergen. Här dominerar gran- och tallskog.

Listan över Bokedalens djur och växter kan göras mycket lång. Området hyser ett så stort antal sällsynta och hotade arter att det framstår som ett av regionens värdefullaste. Orsaken till artrikedomen är främst förekomsten av äldre träd, död ved och ett inslag av kalk i marken i de sydvästra delarna. Många arter är knutna till bokskog, till exempel bokvårtlav och bokkremla.

Här finns också arter knutna till äldre herrgårdsmiljöer, som parkgröe. I hålträd i bokskogen häckar bland annat skogsduva och här finns sällsynta insekter som ädelbagge.

Bokedalens kulturmiljöer är en del av riksintresset Jonsered, med bland annat en herrgård uppförd i renässansstil, ekonomibyggnader, torp och tillhörande odlingslandskap. I närheten av Ramsjön ligger torpet Freden (se nästa uppslag), ett centrum för friluftsliv i Friluftsförbundets regi. Humlebadet vid Aspen är en populär badplats. En naturstig med informationsmaterial finns.



TORPET FREDEN

Upp i bergen norr om sjön Aspen i Jonsered ligger torpet Freden. Det har anor sedan 1840-talet men nuvarande boningshus stod klart 1905.

Torpet, som ligger inbäddat i storskogen alldeles intill Ramsjöarna, har stor betydelse för friluftslivet i Bokedalens naturreservat.

Freden sköts av Friluftsfrämjandet, som har haft aktiviteter där för både unga och äldre under de senaste tjugo åren. Vissa tider på året finns det servering under helgerna och platsen är även populär för lägerverksamhet. Den ombyggda ladan erbjuder möjlighet till övernattningar, liksom vindskydden där man kan sova gott och lyssna till knastret från eldstaden intill.

En del av verksamheten på Freden är forntidsdagarna, där skolor och Friluftsfrämjandet genomför aktiviteter med forntida teknik som jämförs med dagens friluftsliv och vardag.

I omgivningarna finns en rik mångfald av äldre träd: tall, ek, bok och andra lövträd. Det finns områden som ger en trolsk känsla med mjuka mossmattor och lundvegetation. Mångfalden av miljöer ger också mångfald bland växt- och djurlivet. Skogen är bär- och svamprik och Ramsjöarna ger möjlighet till öringfiske.



VÄGBESKRIVNING

► (Se karta över Bokedalen) Du kan ta dig till torpet Freden på olika sätt. Från Jonsereds pendeltågstation är det ungefär 30 minuters vandring. Gå upp till Jonsereds herrgård varpå du väljer Bohusleden till torpet Freden. Kommer du med bil kan du parkera vid herrgården. För den som vill välja en annan väg finns en naturskön, slingrande väg, kantad av mäktiga bokar upp mot torpet Gottorp. Man tar då till vänster vid Linnekullen, andra vägen efter bron över järnvägen. Vid Gottorp finns en parkeringsplats varifrån man har en knapp kilometer till målet.

Vill du läsa mer om torpet Freden finns en sammanställning av Bengt Johansson: Berättelser och minnesbilder 1844–1920.

SÄVEÅN

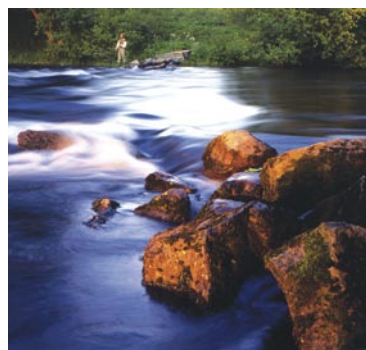
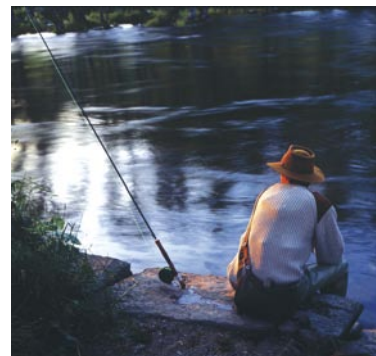
Vatten betyder liv och att ha ett vattendrag som Säreån rinnande rakt igenom kommunen är en oskattbar källa till naturupplevelser. Under alla årstider kan man här finna rekreation, som fiskare, som fågelskådare eller bara som flanerare.

Fågellivet är rikt kring Säreån. Under vintern – speciellt under riktigt kalla vintrar när andra vattendrag fryser till – samlas många övervintrande simfåglar i ån, till exempel sångsvanar, änder och smådoppingar. I forsarna mellan Aspen och Kåhösbron övervintrar många strömstarar och en hel del av dem stannar sedan kvar och häckar.

Under några vintrar har vi haft turen att få besök av kungsfiskaren, en av våra vackraste och mest speciella fåglar. När våren sedan anländer kommer försärlan tillbaka från sin vintervistelse i Mellaneuropa och söker lämplig häckningsplats bland stenmurarna i Jonsered eller nere vid Kåhösbron.

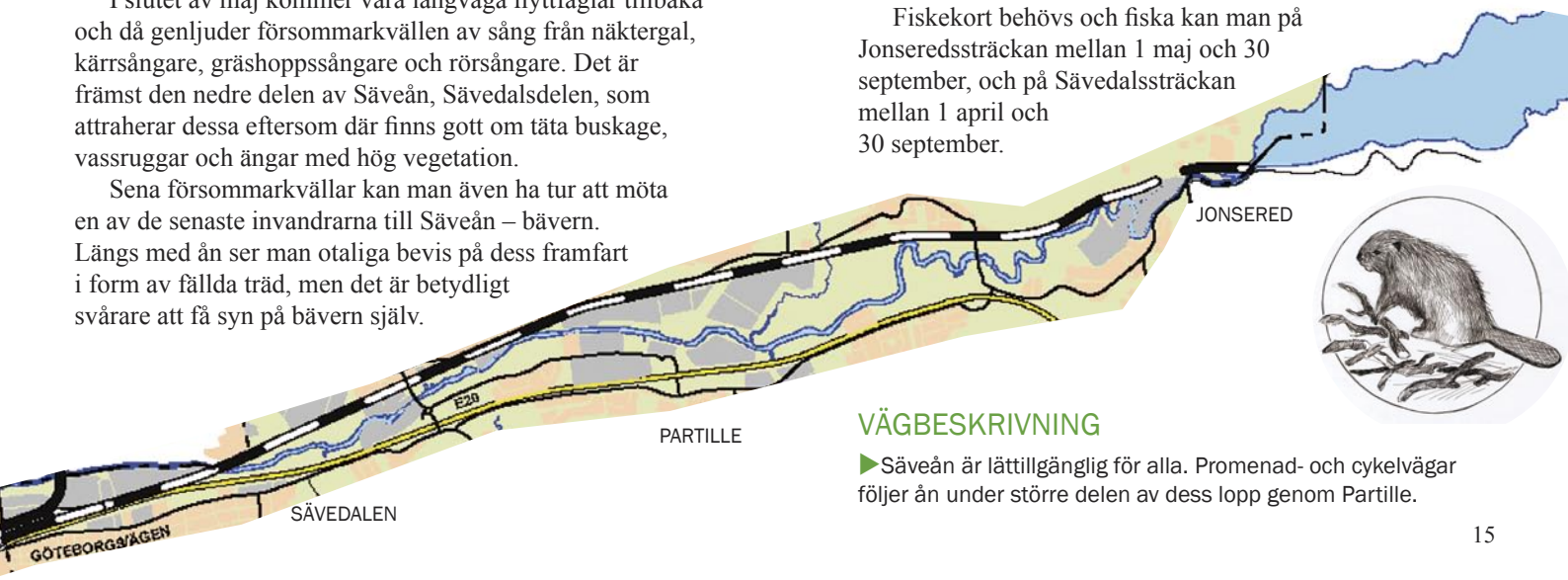
I slutet av maj kommer våra långväga flyttfåglar tillbaka och då genljuder försommarkvällen av sång från näktergal, kärrsångare, gräshoppsångare och rörsångare. Det är främst den nedre delen av Säreån, Särevaldsdelen, som attraherar dessa eftersom där finns gott om täta buskage, vassruggar och ängar med hög vegetation.

Sena försommarkvällar kan man även ha tur att möta en av de senaste invandrarna till Säreån – bävern. Längs med ån ser man otaliga bevis på dess framfart i form av fällda träd, men det är betydligt svårare att få syn på bävern själv.



Mest känd är nog ändå Säreån för sitt laxfiske. Ån har en av de få kvarvarande, genuina laxstammarna i Sverige. Medelvikten på de fångade laxarna är hög, drygt fem kilo, och toppnoteringen ligger på 17.6 kilo.

Fiskekort behövs och fiska kan man på Jonseredssträckan mellan 1 maj och 30 september, och på Särevaldssträckan mellan 1 april och 30 september.



VÄGBESKRIVNING

► Säreån är lättillgänglig för alla. Promenad- och cykelvägar följer ån under större delen av dess lopp genom Partille.



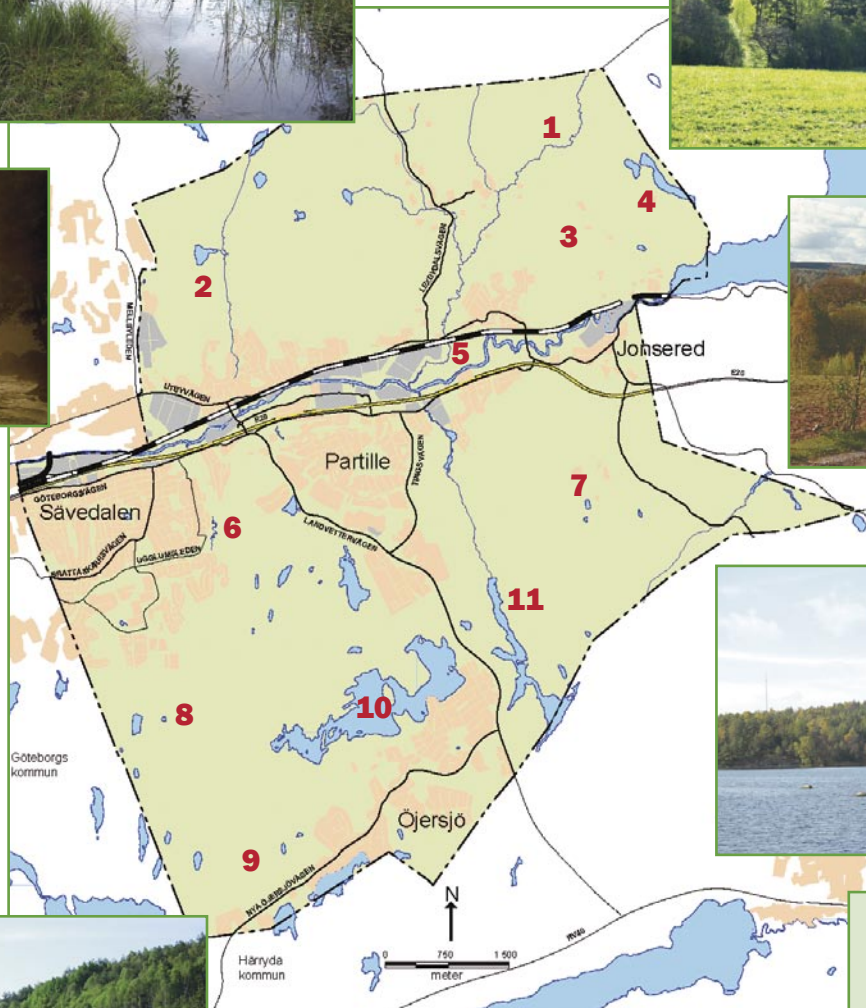
2



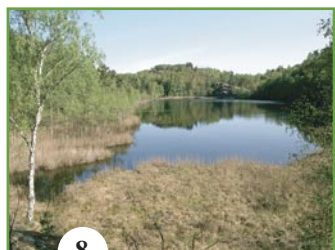
3



5



3



8



10



9



7

1. Björnareåsen
2. Surketjärn
3. Bokedalen
4. Torpet Freden
5. Säveån
6. Finngösa
7. Råhult
8. Knipeflågsbergen
9. Ugglemossen
10. Kåsjön
11. Maderna



FINNGÖSARAVINEN

Finngösabäcken och dess tillopp har under tusentals år långsamt förvandlat området som ligger mellan Sävedalen i väster och Björnekullarna i sydost, till ett intressant och lättillgängligt strövområde. Bäckens meandrar genom lerlagren och skapar förutsättning för ett rikt liv.

Området ligger skyddat trots sin närhet till både vägar och bostäder. Kanske är det just närheten till naturen som lockar stadsmänniskor hit.

Med bergsluttningar som fond i sydost värms området upp snabbt under våren och sensommarvärmen dröjer sig kvar länge. Vitsippsängarna är fantastiskt rika. Även friskt blåsiga dagar är det förhållandevis lugnt nere vid själva bäckfåran, då den ligger skyddad mellan höjderna.

Den kulverterade avslutningen av bäcken närmast Göteborgsvägen kan locka en att tro att området inte är så naturskönt som det faktiskt är. Denna nedre del genomskärs av en gång- och cykelväg som sammanbinder Finngösa med Sävedalen; det kan vara en lämplig startpunkt för strövandet. När man via gångvägen kommit ner till ravinens mitt kan man gå söderut. Om man följer bäckens gamla dragning genom vassruggar når man så småningom den punkt där kulverteringen slutar och bäcken ligger fri.

Det skyddade läget och det förhållandevis varma klimatet bidrar till att både ovanliga växter som vätteros, gulsippa och lundvärlök, samt fåglar som duvhök, grönsångare och trädpiplärka trivs i biotopen. Grodor trivs i alsumpkärret i öster och bäckfåran i väster. De många Myxomyceterna (slemsvampar) karaktäriserar området.

Nattetid under vintern, sensommar och höst hörs

kattuggla i området, vilket ger ytterligare en dimension till månljusa strövtåg.

När man nått drygt tre fjärdedelar upp i bäckravinens ändrar området karaktär igen och blir öppnare och mjukt böljande. Här växer ravinområdet långsamt igen och slån förekommer rikligt på sina ställen. Här kan man följa en av promenadstigarna mot Puketorp för att ta en buss hemåt. Men det rekommenderas den som har krafter kvar att fortsätta upp mot Björndammsdalen med sin dramatiska natur och vackra lövskog.



VÄGBESKRIVNING

► Du kan ta dig till området med buss eller till fots. Buss stannar på Finngösa hållplats, alternativt Korsängens hållplats.



RÅHULT

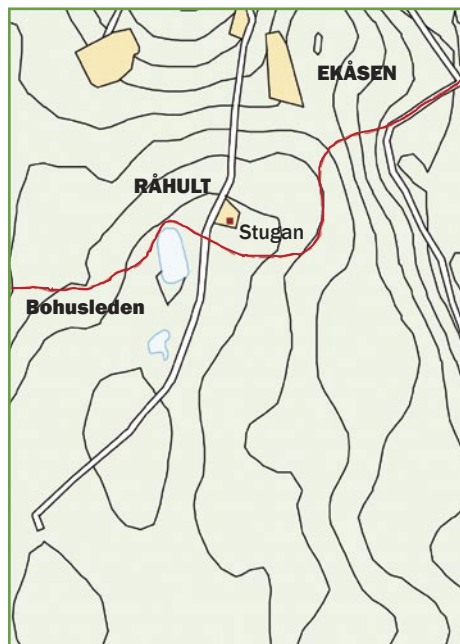
Partille kommuns högsta punkt ligger strax intill Råhult. Detta område kan också bli en höjdpunkt i den rekreationssökande naturälskarens utflykter. På blott ett par, tre kilometers avstånd från landets största trafikleder kan man här finna lugn och ro.

Råhult består av tre, fyra småtorp med numera igenväxande åkrar. Många stengärdesgårdar och stora stenrösen vittnar om den möda som en gång lagts ned på att skapa dessa inägor. Den omgivande skogen består dels av spontant uppvuxen blandskog, dels av anlagd kulturgranskog. Den senare har härjats svårt av stormar och har till stor del avverkats.

I området finns några småmossar, gölar och dammar. Där kan man på våren se lekande knipor och skogssnäppor. Tjäder har ända in på senare år visat sig här och har till och med hörts spela strax intill högsta punkten. På försommarnätterna har man samtidigt kunnat höra nattskär, orre och gök, men de två sistnämnda är nu mycket sällsynta. På vårvällarna stryker morkullan över trädtopparna. Den huvudsakliga fågelsången svarar annars koltrast, taltrast och rödhake för.

Området genomkorsas av flera stigar, bland annat den så kallade Bohusleden, där Råhult ofta varit matkontroll vid vandringer, långlopp och skidlopp. Hundägare åker gärna hit upp för att rasta sina hundar. Det finns gott om blåbärsställan och på senare år har man kunnat plocka massor med traktantareller i granbestånden.

På grund av höjden lägger sig snön tidigare och rikligare här uppe än i dalen. Då kan man idka skidåkning på sista delen av skogsbilvägen, som är avstängd för vanlig biltrafik. I januari – mars kan man på helgerna bli serverad kaffe och våfflor i den översta stugan.



VÄGBESKRIVNING

► Från Jonseredsvägen, ta Råhultsvägen. Det är cirka två km till Råhultsstugan (bilden).



KNIPEFLÅGSBERGEN

Reservatet gränsar till Delsjöområdets naturreservat i väster och avgränsas med Ugglemossen i öster. Området ligger på en bergsplåtå, dominerat av stora bergsbranter, myrmarker samt relativt opåverkade bestånd av lövskog. Flera små sprickdalssjöar och skogstjärnar kompletterar bilden av en variationsrik natur. Eftersom större stigar saknas finns många platser där du kan få en känsla av vildmark.

Området hyser tillsammans med den intilliggande Getryggen en intressant flora och fågelfauna.

Försommarnattens mystik med surrande nattskärror och fladdermöss, sedan morkullorna slutat dra för kvällen och de sista rödhakarna tystnat, byts på sensommaren ut mot prakt och doft av bland annat klockgentianor.

Korp, spillkråka och kattuggla hörs regelbundet. Gransångare och trädlärka hörs årligen under vår- och höststräcket som i övrigt är betydande delvis beroende på höjdryggarna med utsikt till havet i väster. Lövträden gynnar häckande småfåglar och vid Ulvaberget finns ett område med ståtliga granar med kungsfåglar.

Klockljung och myrtilja ger floran en atlantisk prägel men även östlig skvattram finns i området (Västergötlands västligaste lokal). Ögongnejsen med sina ”ögon” av mineraler gör berghällarna intressanta.

Namn som Ramberget (korp), Ulvaberget (varg), Odinsvaletjärn (svart stork!) och Ugglemossen tyder väl på att området sedan lång tid förknippats med en vild natur!



VÄGBESKRIVNING

► Området nås lätt från Soldatängen. Följ vägen till Blacktjärn (Elljusspår 3.2 km). Fortsätt österut cirka 1,2 km, så finner du en svartvit markering. Vid den finns en stig in till höger som leder genom reservatet mot Ulvaberget och Östra Långvattnet. Alternativt söderifrån: Åk buss till hållplats Hultet (Öjersjö). Följ Lindbackevägen till parkeringsplatsen. Gå mot Bertilssons stuga, sväng av till höger in på ridvägen. Efter cirka en kvarts promenad finner du en svartvit markering. Där finns en stig in till höger som leder in i området.





UGGLEMOSSEN

”Vi skola icke ge oss iväg för långt från staden – nästan hela tiden kan vi skymta den – men ändock finna trakter, som icke äro välkända för varje göteborgsbo. Och denna gång skall ett område besökas, vars natur i hög grad är att likna vid högfjällens.”

Så skrev Hans Hedlund i Vandringar i Göteborgs omgivningar 1933, om området runt Ugglemossen. Hedlund återspeglar den känsla som infinns hos de flesta vandrare som kommer hit, liksom hos dem som åker skidor på vinterspåret över mossen.

Mossen är den naturvårdsmässigt mest intressanta i Delsjöområdet. Den är nästan fri från träd och är kantad med höga bergsbranter. Besöker man mossen på kvällen i februari – mars kan man höra kattugglornas hoande från flera håll men närmast från Odensvaleåsen i väster. Det är länge sedan odensvalan (svart stork) sågs till i området, men namnet påminner om hur orört det en gång har varit.

Ugglemossen kan fortfarande ge känslan av att ha hamnat långt ute i den orörda vildmarken, även om du

VÄGBESKRIVNING

► Lättast hittar man Ugglemossen från Partille golfbana eller från Bertilssons stuga och stigen utefter Ugglebäcken upp till mossen. Ta buss 513 från Partille centrum mot Heden, via Öjersjö, hållplats Hultet.

står där med en golfbana i öster och spår av mänsklig verksamhet runt dig; det tätortsnära läget innebär att man ibland möter både unga och äldre motionärer eller terrängcyklister.

En vandring över Ugglemossen en sommarkväll erbjuder en upplevelse för alla sinnen. Dess typiska lukt slår emot en så fort man tar de första stegen ut på spångarna.

Mossens typiska växter – tranbär, klockkljung, hjortron, vitmossor och den gula, vackra myrtiljan – förgyller din vy, och kvällens konsert med morkullor som passerar med sitt knarrande, samt nattskärran som spinner på höjderna runt mossen, blir ett äventyr. Nattskärrans mjuka och ugglelika flykt kan vid enstaka tillfällen hetsa upp naturskådare i området. Orre och tjäder visar sig ibland vid mossen.





KÅSJÖN

Kåsjön, Partilles största sjö, är en typisk västsvensk, näringsfattig sprickdalssjö. Största djup är 30 meter. Den är belägen mellan Furulund i norr, Åstebo i öster, Delsjöarnas naturområde i väster och Öjersjö i norr. Sjön delas av i en västlig del, Lilla Kåsjön, och en östlig, Stora Kåsjön, genom en grund tröskel vid Spängerna. Där fanns förr en övergång för att leda djur till bete på andra sidans ljunghed.

Sjön är fiskrik med bland annat abborre, mört, gädda och ål. Kring sjön häckar åtskilliga par av drillsnäppor och gräsänder. En attraktion för Kåsjön är förekomsten av den störningskänsliga storlommen. Andra observerade fåglar är fiskgjuse, ormvråk, gransångare, gråsiska, storskrak, knipa, gransångare med flera. Området runt sjön vimlar av fjärilar och trolldandor, men det är också stor chans att stöta på ålg, rådjur och grävling om man rör sig försiktigt i terrängen.

Vegetationen i området består till stor del av blandad barrskog, avbruten av lövskogspartier. Norr om Kåsjön och ner mot Partille centrum



finns ett mycket värdefullt lövskogsparti och området innehåller hedar av, i vissa aspekter, nationell och europeisk betydelse. Där finns inslag av pors, myrlilja, klockljud, klockgentiana, hedsäv och jungfru Marie nycklar.

På sydsidan finns höjder där delar av Öjersjöns bebyggelse ligger. Detta är en istidsbildning som kallas drumlin och är avlagringar av morän. En jättegryta ligger invid motionsspåret utefter den norra stranden.

Vid Kåsjön och området runt sjön finns ett stort utbud av friluftsaktiviteter. Förutom allmänt bad, med badbryggor och hopptorn, erbjuds fiske, rika vandringsmöjligheter, kanotpaddling, orientering med mera. Den som vill kan vandra mot Hindås på Vildmarksleden eller ta Bohusleden. Det är gott om stigar för både människor och djur så det är bra att ha karta med sig.

När man är i området skall man inte missa chansen att göra ett besök i Bjelkes dal, en naturens lilla pärla. Dalen ligger strax norr om Kåsjön.



VÄGBESKRIVNING

► Det är lätt att åka till Kåsjön med buss från Partille centrum.





MADERNA – HAKETJÄRN

Maderna – Haketjärn är ett Natura 2000-område. Syftet är att de naturtyper och arter som finns här ska bevaras långsiktigt. Det är den lilla fjärilen alkonblåvinge som har betytt mest för bevarandet av området (läs mer i faktarutan). Alkonblåvingen finns främst nordost – nordväst om Haketjärn, och kan ses under några veckor i slutet av juli – början av augusti.

Ur fågelsynpunkt är tiden april – maj och september – oktober intressantast. Förutom häckfågelfaunan kan flyttande/rastande fåglar ses: allt från tranor, vråkar och kärrhökar till mer udda arter i denna del av Sverige, som blåhake och lappspurv. Vintertid ses ofta varfågel, men det är trots allt häckfågelfaunan som tilldrar sig störst intresse. Nämnas bör särskilt nattskärna och större korsnäbb.

Vadarefåglar representeras av drillsnäppa, skogssnäppa och enkelbeckasin, och morkullan har stark stam i området. Tjäder och orre finns om än med glesa stammar.

Ur florasynpunkt är ett besök i mitten av juli mycket njutbart. Då blommar myrliljan som intensivast med sina vackra, gula blommor, men även en rad andra av fukthedens blommor som klockklung, olika silesår och vitag, blommor då. Klockgentianan blommar rikligt först i augusti och kan ses hela september, till exempel några hundra meter från dämnet vid Maderna, utefter vildmarksleden mot Hindås.

Tänk på: Vid kvällsbesök under juni för att se och höra nattskärna – glöm inte myggstift! Mygg- och knottplågan kan vara besvärlig.



VÄGBESKRIVNING

- Enklaste sättet att nå området är från Kåsjöbadets parkeringen. Följ Vildmarksleden mot Hindås, efter en halv kilometer syns Maderna. Tips:
 - Strax före Maderna finns en kraftledning – följ den söderut ett par hundra meter och du når en udde som är en bra utikikspunkt för områdets våtmarksfåglar.
 - Följ Vildmarksleden runt norra änden på Maderna och vidare mot sydost. Efter en kilometer nås brandfältet med en bra överblick av området.
 - Fortsätt Vildmarksleden en halv kilometer och du når ett bronsåldersröse. Därifrån kan du lätt nå de norra och nordöstra delarna av Haketjärn.



FAKTA: ALKONBLÅVINGEN



Denna lilla blåvinge har för sin överlevnad utvecklat ett otroligt beroendeförhållande med klockgentiana och rödmyror. Fjärilen lägger ägg på gentianans blomknopp. Första tiden efter kläckningen livnär sig larven på värdväxten för att sedan falla ned från gentianan och tas om hand av rödmyran, men myrboet måste finnas inom ett par meters avstånd. Larven växer ytterligare 99 procent och övervintrar i myrboet innan det är dags att flyga ut som färdig fjäril.

PARTILLES GEOLOGI



Skredområde i Kåhög.



Tafonibildning, det vill säga urgröpning i metabasiten, vid Linnekullen.



Jättegryta vid Partille station.

Partille har geovetenskapliga terrängformer med en historia som sträcker sig miljoner, kanske miljarder, år tillbaka. Här finns också terrängformer som endast förekommer på ett fåtal platser i Skandinavien. I kommunen finns både sällsyntheter och en stor mångfald, vilket gör att Partille har mycket geovetenskapligt att erbjuda den intresserade.

Många av de processer som formar landskapet är så långsamma att vi inte uppfattar förändringen, medan andra är så snabba att vi kan se dem tydligt. Oavsett detta är det viktigt att vi känner till processerna för att förstå hur landskapet har utvecklats och kommer att utvecklas.

Svårast att förstå är de former som tar mycket lång tid att bildas, eftersom vi inte kan följa hela utvecklingsprocessen. De snabba processerna är lättare att studera, då man ser förändringarna direkt i landskapet. Jordskred i västra Sveriges marina leror är till exempel vanligen förekommande. Äldre bildningar på sådant sätt som inte sker i dag, kan vara svåra att klarlägga.



Teresia Kling håller i en utflykt. Här görs ett stopp vid randmoränen nedanför Jonsereds Herrgård.

De äldsta gnejserna sträcker sig i ett nord-sydligt stråk, från Blacktjärn till norra Sävedalen. I kommunen förekommer här och där en bergart som heter *metabasit*. Den är basisk och består till största delen av svarta mineraler. Floran är ofta rik i dessa områden, eftersom växterna gynnas av de basiska ämnen som frigörs när berggrunden bryts ner.

De olika istidernas effekt på landskapet är tydlig. Inlandsisarna har lämnat spår bland annat i form av materialavsättning till morän. Moränen är Sveriges vanligaste jordart. I Partille är den största avlagringen av morän i Öjersjö, men även mellan Prästtjärn och Kåsjön.

Särskilt värdefulla områden ur geologisk synvinkel finns i: Jonsered, Åstebo, Råhult, Kyrkåsberget, Lexby, Ringla, Öjersjö, Kåsjön, samt Brodalsbäcken med sitt ravinlandskap. I bäckens övre del reser sig Björnareåsen, vilken består av två höjder med en mellanliggande midja av morän. Här finns basisk bergart med en riklig flora.

Området vid Ringla har fått sina höga naturvärden främst på grund av det delta som bildats. Ringladeltat, som är beläget 600 meter nordväst om Lilla Kåsjön, är ett isälvsdelta, vilka bildas då isälvarna mynnar i öppet vatten. Isfronten stannar upp en längre tid och material från isälven avsätts mellan det öppna vattnet och iskanten. Ringladeltat är det mest välutvecklade och tydliga i kommunen.

Källa: Teresia Kling, "Partille blir till – en geovetenskaplig inventering och naturvärdesbedömning", Partille kommun, 1995.

Rädda jorden!

Naturskyddsföreningen i Partille behöver fler medlemmar.

När vi är många blir vi hörda.

Du anmäler dig via www.naturskyddsforeningen.se.

Medlemskapet i SNF gäller både lokalt och i riksorganisationen.

Om du är under 25 år kan du vara medlem i Fältbiologerna.

Det finns även familjemedlemskap.



Partilles Naturskyddsförening, kontaktperson:

Lars Lindqvist, partille@naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen (riksorganisationen):

info@naturskyddsforeningen.se

Sportfiskarna i Göteborg: www.sportfiskarna.se/goteborg

Friluftsförbundet i Partille: www.ffp.3rex.net



Naturguiden är gjord i samarbete med Partille kommun
med stöd av lokalt naturvårdsbidrag från

Naturvårdsverket samt Länsstyrelsen Västra Götaland.

Förutom styrelsen i Partille Naturskyddsförening har följande
personer bidragit till Naturguiden:

Foton: Dick Gillberg (bl.a. omslagsbilden),

Mats Lindqvist, Aimon Nicklasson

Illustrationer: Susanne Rasmussen

Layout och redigering: Malin Lindqvist



Trycksak 341 188

WM TRYCK